

2. Rahastoa hoitaa Kotikielen Seura.
3. Rahaston pääoma, joka näitä sääntöjä alun perin vahvistettaessa oli 5 000 mk, on säilytettävä koskemattomana. Rahaston tuotto käytetään joko pääoman kartuttamiseen tai Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun oppilaiden keskuudessa tapahtuvaan koululaiskielen tallennukseen jakamalla koulun oppilaille palkintoja, stipendejä tai palkkioita sekä rahoittamalla tällaisesta tallennuksesta ja tallennetun aineiston arkistoinnista aiheutuvia suora-

naisia kustannuksia. Korkovarojen käytöstä päättää vuosittain lautakunta, johon kuuluvat Kotikielen Seuran esimies, sihteeri ja rahastonhoitaja sekä Hesteon edustaja.

4. Varojen käytöstä määrävän lautakunnan päätös julistetaan Kotikielen Seuran kokouksessa.

5. Näiden sääntöjen muuttamisesta, mikäli se osoittautuu tarpeelliseksi, päättää Kotikielen Seura omien sääntöjensä muuttamisesta säädettyssä järjestyksessä sen jälkeen kun Hesteon hallitus on hyväksynyt muutokset.

KIRJALLISUUTTA

SUOMENOSKIRJALLISUUDEN LAAJA JA ROSOINEN KOKONAISKUVA

Suomennoskirjallisuuden historia I–II. Toimittaneet **H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki ja Outi Paloposki.** Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1084 ja 1112. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2007. 697 + 625 s. ISBN 978-951-746-889-3.

Suomenkielinen kirjallisuus oli alkuun käytännössä kokonaan toisista kielistä käännettyä. Vaikka rinnalle alkoi pian kehittyä myös alkuperäistä kirjallisuutta, vasta 1910-luvulla alun perin suomeksi kirjoitetun kaunokirjallisuuden vuotuinen määrä ohitti suomennetun määrän, ja jo vuoden 1955 jälkeen käännettyä kaunokirjallisuutta on jälleen enimmäkseen julkaistu enemmän kuin alun perin suomeksi kirjoitettua. Tästä huolimatta suomennoskirjallisuutta on kirjallisuudentutkimuksessa tarkasteltu vain varsin vähän. Suomen kielen laitoksissakaan kääntämistä ja käännöksiä ei ole tutkittu paljon, vaikka muissa kielialueissa kontrastiivista tutkimusta on harrastettu enemmän. Edes käännöstieteen muodostuminen omaksi oppiaineekseen ei ole ehtinyt

korjata sitä asiantilaa, että suuri osa suomentamiseen liittyvästä niin kirjallisuushistoriallisesta kuin kielitieteellisestäkin perustutkimuksesta on jäänyt tekemättä.

Tätä tutkimuksen aukkoa täyttämään eri alojen tutkijat ryhtyivät vuonna 2001 suunnittelemaan laajaa yleisteosta suomennoskirjallisuuden historiasta. Aloitteentekijänä oli kirjallisuudentutkija URPO KOVALA, joka jo 1980-luvulla oli osallistunut Jyväskylän yliopistossa virinneisiin suomentamisen tutkimuksen hankkeisiin. Lopulta koossa oli kymmeniä eri filologiatieteiden edustajia, fennistejä, kirjallisuudentutkijoita sekä tietenkin käännöstieteen edustajia ja kääntäjiä. Vuonna 2002 tohtorit Urpo Kovala, PEKKA KUJAMÄKI ja OUTI PALOPOSKI alkoivat toimittaa suomennoskirjallisuuden histori-

aa, jonka päätoimittajaksi kutsuttiin Helsingin yliopiston yleisen kirjallisuustieteen professori H. K. RIIKONEN. Laajaksi kasvanneeseen hankkeeseen osallistuivat monet muutkin henkilöt ja sitä rahoittivat useat säätiöt, pisimpään Suomen Kulttuurirahasto. Kirjoittajien joukko kasvoi vähitellen niin laajaksi, että teoksesta tuli kaksiosainen ja kaikkiaan 1322-sivuinen. Kaikkia tähän teokseen sisältyviä kirjoituksia en siksi tässä voi arvioida enkä edes mainita, vaan keskityn tarkastelemaan etenkin suomen kielen tutkimuksen kannalta tärkeimpinä pitämiäni jaksoja.

RAKENNE

Suomennoshistorian rakenne ja toimitusperiaatteet esitellään selkeästi teoksen alussa (s. 12). Kirja kattaa ajan Agricolasta 2000-luvun alkuun siten, että ensimmäisen osan painopiste on aluksi kronologiassa ja lopuksi suomennosten lajeissa ja kausissa. Toinen osa alkaa maa- ja kielikohtaisilla katsauksilla, joista siirrytään suomentamisen aukkojen ja kritiikin tarkastelun kautta kääntämisen institutionaaliin ja sosiologisiin lähtökohtiin.

Kun kirjoittajille on toimittajien mukaan annettu suhteellisen vapaat kädet eikä artikkeleita ole pyritty rajaamaan edes toistojen ja päällekkäisyyksien välttämiseksi, jo lineaarisen järjestyksen luominen yli 1000-sivuiseen kirjoitusmassaan on ilmeisesti ollut melkoinen pasianssi. Teoksen toimittajat ovat saaneet artikkelit sisällöllisesti kohtalaisen toimivaan järjestykseen, mutta toteutetun kahtiajaon ongelmallisuudesta kertoo jo se, että kumpikaan osa ei pääty muita painokkaampaan, kokoavaan tai laajempia näköaloja avaavaan artikke-

liin, jollaisia teokseen kyllä sisältyisi. Nyt kummatkin osat vain hajoavat teemoiltaan loppua kohti ja päättyvät toisistaan irrallisiin kääntäjäprofilleiksi nimettyihin vinjetteihiin yksittäisten kääntäjien urasta ja tuotannosta, ikään kuin alleviivaten, että suurten synteesien aika ei ole vielä koittanut. Kun teoksessa monin paikoin tällaista suurta synteesiä kuitenkin luodaan, tämän olisi toivonut näkyvän myös teoksen rakenteessa.

VANHASTA KIRJASUOMESTA NYKYSUOMEEN

Ensimmäisen osan aloittava osio »Suomenkielinen kirjallisuus Ruotsin vallan aikana» tarjoaa tiiviin katsauksen vanhimpaan suomenkieliseen käännöskirjallisuuteen. Veraten tuttuja polkuja kulkevista kirjoituksista erottuvat ESKO KOIVUSALON tiivis esitys laki- ja hallintotekstien kääntämisestä ja KAISA HÄKKISEN artikkeli monikielisestä suomalaisuudesta Porthanin aikana. AARRE HUHTALAN kirjoittama raamatunkäännösten esittely ja TARU KOLEHMAISEN tuore virsikirjan vaiheiden tarkastelu ulottuvat nykypäivään asti. Tällaisia kronologisia ylityksiä teos on käytännön syistä täynnä, ja usein ne ovat varsin toimiviakin.

Autonomian ajan tarkastelu alkaa ILKKA MÄKISEN katsauksella kääntämisen reuna-ehtoihin: lukuharrastukseen, kirjojen saatavuuteen kirjakauppojen ja kirjastojen kautta ja kääntämisen edellytyksenä olevaan kielitaitoon. Urpo Kovala tarkastelee kielitaitoa laajemmin omassa artikkelissaan. Tällainen teoksessa usein tavattava päällekkäisyys ei välttämättä ole haitallista, mutta kiusallista on, että samoja asioita eri paikoissa käsiteltäessä eri kirjoittajat esittävät joskus myös aivan erilaisia asiatietoja.¹ Outi Paloposki

¹ Esim. Kovala (s. 145) väittää yllättäen, että vuosina 1895–1924 ainoat englannin sanakirjat ilmestyivät Yhdysvalloissa, vaikka Mäkinen (s. 101) on vain vähän aiemmin esittänyt oikein, että ensimmäinen laaja englantilais-suomalainen sanakirja julkaistiin SKS:n toimesta jo vuonna 1904.

tarkastelee laajassa artikkelissaan suomentamista ja suomennoksia 1800-luvulla, pienemmissä kirjoituksissa suomentaa-termien syntyä ja Lagervallin »Ruunulinnaksi» nimeämää Macbeth-mukaelmaa, johon suomennohistoriassa taajaan palailaan. Oman esittelynsä on ansaitusti saanut myös Carl Niclas Keckmanin jo aikaa sitten unohtuneesta Zschokken teoksesta tekemä Kultala-suomennos, jonka vaikuttavuutta IRMELI PÄÄKKÖNEN vakuuttavasti esittelee. Aikalais-tenkin kevyemmin ohittamaa kirjallisuutta ja sen sisällöllistä muuntumista tuo esille etenkin PIRKKO LEINO-KAUKLAISEN artikkeli lehdissä julkaistusta kirjallisuudesta, niin sanottuina jäljetongeinahan lehdissä saatettiin julkaista kokonaisia romaaneja. Kaisa Häkkinen on kirjoittanut katsauksen 1800-luvun kielen kehitykseen suomennoskirjallisuuden näkökulmasta. Autonomian ajan suomennosten tarkastelu katkeaa ensimmäiseen pitkään sarjaan niin sanottuja kääntäjäprofileja. Nämä tuovat ansiokkaasti esille myös muutaman tuotteliaan, mutta aiemmin vain huonosti tunnetun suomentajan, kuten Waldemar Churbergin ja Aatto Suppasen, mutta kuuluisien suomentajien joukosta on jäänyt pois 1800-luvun alkupuoliskon tuotteliaan kääntäjä Henrik Renqvist, vaikka tämän tuotannosta olisi ollut käytettävissä ajantasainen yleisesitysikin (Laine ja Perälä 2005).

Niin sanottuina klassikkokäännöksinä tarkastellaan merkittävistä teoksista tehtyjä, kielellisesti rikkaita käännöksiä, jotka välittävät alkutekstiä onnistuneesti. Niiden käsittelyn kautta ensimmäisen osan painopiste alkaa siirtyä autonomian ajan lopun kautta itsenäisyyden aikaan, vaikka myöhemmissä lajityypeittäisissä tarkasteluissa liikkeelle lähdetään vielä 1800-luvun alkuvuosikymmeniltäkin. Nykysuomen puolelle siirtymisen myötä suomen kielen tutkijoiden kontribuutiot teoksesta käytännössä katoavat: fennistien kirjoittamia artikkeleita on vasta toisen osan lopulla.

1900-luvun kirjasuomen kysymysten niukka käsittely ei kuitenkaan ole suomennohistorian toimittajien vika, vaan aivan suomen kielen tutkijoiden omaa syytä. Fennistiikka on tieteenalana rakentunut etupäässä puhutusta kielestä tehtyjen muistiinpanojen analyysin pohjalle. Muistiinpanotavat ovat sittemmin kehittyneet käsivaraisista audiovisuaalisiksi ja tutkimuskohteet laajentuneet murreanoista diskursseiksi, mutta siinä missä vielä esimerkiksi Rapola tutki rinnan puhuttua ja kirjoitettua kieltä (jälkimmäistä tosin edellisen ehdoilla ja metodeilla), jo hänen oppilaansa keskittyivät lähinnä vain puhuttuun kieleen. Kirjoitetun kielen tutkimus alkoi jälleen laajentua vasta 1970-luvulla tekstintutkimuksen synnyn myötä, mutta tutkimus on jäänyt silti toisaalta vanhimman kirjallisuuden, toisaalta uusimman kielenkäytön selvittelyksi, ja etenkin 1900-luvun kirjakielen tutkimusta on harrastettu vain niukasti. Tätä vähääkään ei suomennohistorian artikkeleissa ole valitettavasti hyödynnetty, sillä ainakin teoksen lähdeluetteloista puuttuu jopa ainoa nykysuomen kehitystä systemaattisemmin tarkasteleva teos (Pulkkinen 1972), josta – tämän varsinaisen historiallisen osan suppeudesta ja asenteellisyydestä huolimatta – olisi ollut hyötyä monien nyt sinne tänne teokseen siroteltujen havaintojen ja ajatus-ten punomisessa yhteen.

KIRJALLISUUDEN LAJEISTA JULKAISUTYYPPEIHIN

Omina lukuinaan teoksen ensimmäisessä osassa on käsitelty lyriikkaa ja näytelmiä, omina jaksoinaan lastenkirjoja ja tietokirjoja. Vanhaa kirjasuomea myöhempiä uskonnollisia kirjoja on sen sijaan käsitelty vain lyhyesti tietokirjoja käsittelevien jaksojen aluksi. Ratkaisu on erikoinen, mutta hyvä näinkin, joskin 1800-luvun uskonnollisen kirjallisuuden päälinjoiltaan sinänsä suh-

teellisen korrektiin esittelyyn on jäänyt outojakin väitteitä.² Autonomian ajan varsinainen tietokirjojen käsittely on TUOMO AHON ja PIA MÄNTTÄRIN artikkelissa teeman laajuudesta huolimatta pätevää työtä. Vasta 1900-luvun tietokirjojen paljous on uuvuttanut nämäkin kirjoittajat tuottamaan kovin luettelomaista tekstiä. PÄIVI LAINE on laatinut tiiviin esityksen oppikirjakäännöksistä ja näiden vaikutuksesta sanastoon, mitä hän on itse hiljan (2007) perusteellisesti selvittänyt maantieteen osalta.

Ensimmäisen osan loppupuolella artikkeleiden painopiste alkaa jälleen muuttua, yksittäisistä lajeista kokonaisen julkaisutyypin kuvausten suuntaan. Omat artikkelinsa ovat saaneet muun muassa työväenliikkeen piirissä harjoitettu kustannustoiminta, naisille suunnattu kirjallisuus ja erilaiset antologiat. Kustantamojen, kirjakauppojen ja kirjastojen rooleja on myös pohdittu. ERKKI SEVÄNEN luotaa syvälle koko sotienvälisen suomalaisen kulttuurin valintoihin selvittäessään 1920–1930-lukujen suomennoskirjallisuuden jakaumia. Pekka Kujamäen artikkeli kääntämisen normeista sotien välisenä aikana on fennistiikan näkökulmastaakin mielenkiintoinen esitellessään muun muassa hyvän suomennoksen vaihtuvia kriteerejä. SIMO REKOLAN artikkeli 1940-luvun käännöstilanteesta ennakoi teoksen toisessa osassa keskeiseksi nousevaa käännösten maantieteellisen ja kulttuurisen jakauman muutosta. Valitettavasti suomennoshistoriassa ei juuri päästä tämän kielellisten heijastumien tarkasteluun, sillä eri kielistä tehtyjen suomennosten sanastollisten ja syntaktisten erityispiirteiden tutkimus on vasta alussa.

JERRY COTTON JA SIEPPARI RUISPELLOSSA

Ensimmäisen osan loppuun sijoitetut populaarikulttuurin lajityyppinä tarkastelevat luvut sisältävät koko suomennoskirjallisuuden käsitteen kannalta yllättäviä paljastuksia. JURI NUMMELIN osoittaa eräät Suomessa 1960- ja 1970-luvuilla julkaistut kioskirjat tavallaan alkuperäisteosten asemassa oleviksi, koska näiden englantilaisia alkutekstejä ei kukaan ollut halunnut julkaista eikä muitakaan kuin suomenkielisiä käännöksiä ilmeisesti koskaan saatu julki! Riemukkaan käänteinen näkökulma vain korostuu TAPANI BAGGEN esitellessä suomalaisen kioskiviihteen legendaary Jerry Cottonia, jonka alkutekstejä julkaisija ja suomentajat pitivät niin kehoina, että suomeksi ryhdyttiinkin 1960-luvun lopulta julkaisemaan enimmäkseen itse kirjoitettua materiaalia. 1970-luvulla lehden Suomessa saavuttamaa valtavaa levikkiä Saksassa vasta ihmeteltiin, mutta valitettavasti jo 1981 suosion syy paljastui saksalaiselle kustantajalle, jonka vaatimus vain todellisten käännösten julkaisemisesta johti sarjan tason laskuun ja myynnin romahuttamiseen.

Vaikka Jerry Cottonin kohdalla kyseessä on ääritapaus, ei maailmankirjallisuuttakaan suomennettaessa alkutekstejä ole aina liiemmin kunnioitettu. Joskus tämä on ollut tarkoituksellista, kuten esimerkiksi Lagervallin kotouttaessa lady Macbethin savokarjalaiseksi Pirjoksi tai Siviä Heinämaan sensuroidessa Robinson Crusoe -mukaelmastaan Perjantain lasten sielunelämälle sopimattomana. Pienempiin muutoksiin on monesti ollut

² Suomen ortodoksit eivät sentään eläneet käännöskirjattomassa tilassa 1800-luvun lopulle saakka, vaan ortodoksisen kirkon suomennoskirjallisuuden aloittaa jo vuonna 1780 Pietarissa ilmestynyt Lyhykäinen Katekismus (kiitän tästä tiedosta rovasti Veikko Purmosta Helsingin ortodoksisesta seurakunnasta). Seuraavat ortodoksisten tekstien suomennoksetkin ilmestyivät (Thomas Frimanin toimesta) jo 1840-luvulla.

syynä vain puutteellinen kielitaito tai liian luovaksi vauhdittunut käännösprosessi. Tunnetuimpia esimerkkejä tästä on Pentti Saarikosken Salinger-suomennos Sieppari ruispellossa, jossa eräät alkutekstin kielelliset strategiat häipyvät kokonaan näkyvistä ja lukemattomia yksityiskoh- tia on käännetty täysin päin mäntyä, niin käänteentekevä kuin suomennos olikin jo kirja- ja puhesuomen suhteiden kannalta. Saarikosken töitä oivaltavasti arvioiva Riikononkaan ei pura myyttiä Saarikosken yliveritaisuudesta suomentajana niin ar- mottomasti kuin hänen biografinsa Pekka Tarkka (esim. 2000: 79) on tehnyt. Mutta vaikkei Saarikosken suomennos Salingerin romaania aina kunnolla kuvastakaan, on työ silti erottamaton osa suomalaista kulttuurihistoriaa, jossa Cottonien ja Kul- talan kaltaiset suomennokset ovat voineet eri syistä saada jopa alkuteoksiaan paljon merkittävämmän aseman. Suomennoshis- toria tuo monien muidenkin esimerkkiensä kautta hyvin esille tämän käännösten kult- tuurihistorian erityispiirteen.

SUOMENNOSKIRJALLISUUDEN MAAILMANKARTTA

Suomennoshistorian toisesta sidoksesta valtaosan vie »Suomennoskirjallisuuden maailmankartaksi» nimetty jakso, jota on kartan valkoisten läiskien (eli suomenta- mattoman kirjallisuuden) tarkastelu mu- kaan lukien lähes 300 sivua. Edellisen osan kronologis-typologisessa tarkastelussa osin jo esille tullutta kirjallisuutta tarkastellaan nyt kokoavasti maantieteellisestä näkökul- masta. Tarkastelua pohjustaa Erkki Sevä- sen (jo edempänä mainitsemani) artikkeli

suomennoskirjallisuuden määrällisestä ke- hityksestä, joka olisi hyvin sopinut myös edellisen osan lopetukseksi.

Eri maiden kirjallisuutta on suomennet- tu eri aikoina hyvin erilaisia määriä, joten maailmankartan alaluvut ovat tutkimusteh- tävinäkin olleet hyvin erilaisia. Toteutettu jaottelukin on pirstonut joitain käsittelyjä kovin pieniksi.³ Myös tutkimustuloksiltaan maailmankartan alalukujen erot ovat suuria. Kaikissa luvuissa on runkona suomennetun kirjallisuuden kronologian seuraaminen, mutta tästä lähtökohdasta jotkin luvut ovat jääneet bibliografisten tietojen vain vähän kommentoiduksi ja täydennetyksi luette- loinniksi, kun taas parhaista on kasvanut syvällisiä analyyssejä.

KÄÄNTÄMISEN JA KÄÄNNÖSKIELEN TUTKIMUS JA KRITIIKKI

Suomennoshistorian toisen osan lopulla kielentutkijoiden kirjoittamia jaksoja on jälleen enemmän. »Kääntämisen muuttu- vat normit ja tehtävät» -lukuun sisältyvät teoksen käännöstieteellisesti haastavimmat artikkelit, SONJA TIRKKONEN-CONDITIN kat- saus kääntämisen tutkimuksen nykysuunta- uksiin, ANDREW CHESTERMANIN esitys kää- ntämisen normeista ja RITVA LEPPIHALMEEN kirjoitus kääntäjän strategioista. Nämä päättynevät tahoillaan vielä tutkintovaati- muksiin.

Kääntäminen ja kieli -teema on saa- nut myös oman osionsa. Kaisa Häkkisen ja IRMA SORVALIN artikkeli »Kieli muut- tuu, entä käännöskieli?» kokoaa hieman teoksessa muuten sinne tänne hajonneita diakronisia teemoja, mutta artikkeli palaa

³ Esim. Brittiläiseen kansainyhteisöön kuuluneiden maiden (tai ainakin myös Australian ja Uuden-Seelannin) koko englanninkielistä kirjallisuutta olisi voinut käsitellä yhdessä luvussa. Toisaalta teokseen olisi kaivannut kokoavaa lukua ns. alkuperäiskansojen kirjallisuudesta, vaikka tätä onkin lähes aina suomennettu valtakielten kautta.

sitten – tosin hivenen laajemmin – kertaa-
maan jo edellisessä osassa esiteltyä 1800-
luvun kielen muuttumista. 1900-luvun
kielen muutoksista kiinnostuneen täytyy
tyytyä katselemaan teoksessa tosin pai-
koin julkaistuja käännösvertailuja (esim.
JARMO SAARTIN tekemiä).⁴ LIISA TIITTULAN ja
PIRKKO NUOLIJÄRVEN puhutun kielen käyttöä
kaunokirjallisuuden suomennoksissa tar-
kasteleva artikkeli rakentaa laajan kaaren
1800-luvun suomennosten murteellisuuk-
sista 1900-luvulla pitkään vaalitun tiukan
kirjakielisen dialogikäytännön kautta pu-
hutun kielen piirteiden uuteen tulemiseen.
HENNA MAKKONEN-CRAIG ja JOHANNA VAAT-
TOVAARA jatkavat tästä temasta spesifim-
min tarkastelemalla murteiden uutta nousua
ja uudenlaisen murrekirjallisuuden syntyä,
etenkin sarjakuvistahan on viime vuosina
alettu tehdä erityisiä murrennoksia.

Kolmantena kielellisesti mielenkiin-
toisena osiona on suomennoskriittikin vai-
heiden esittely. Outi Paloposken ja H. K.
Riikosen artikkeleista saa hyvän kuvan kri-
tiikin vaihtuvista tavoista ja tarkoituseristä
1800-luvulta 1900-luvun lopulle. Lyhyissä
katsauksissa LAURA ERIKA TUOMINEN tarken-
taa ranskalaisen kirjallisuuden vastaanottoa
etenkin moraalinvartioiden keskuudessa ja
JARMO HARRI JANTUNEN selostaa kielenkäy-
tön vartioiden (ei aina kovin moraalista)
toimintaa 1800- ja 1900-lukujen taittees-
sa. PÄIVI STÖCKELL luo lopuksi silmäyksen
käännöskriittikin nykyisiin käytäntöihin.

SANKARIKÄÄNTÄJISTÄ TUNTEMATTOMAAN SUOMENTAJAAN

Suomennoshistorian päättää kolmas osio
kääntäjäprofileja. Jakso vie lukijan osin

vasta aivan viime vuosina kuolleiden mer-
kittävien suomentajien pariin. Ajallisen
etäisyyden vähäisyys selittänee joihinkin
teksteihin hiipineen sankaripalvonnan, joka
himentää katsausten muuten analyytii-
siakin ansioita. Osio ja koko teos päättyy
kuitenkin hauskasti tarkastelemaan kus-
tantajien (ja muita ansioitaan varjelleiden
suomentajien) luomaa Lea Karvoseksi
nimettyä suomentajaa, joka todellisuudes-
sa on ollut useiden tahojen käyttämä kol-
lektiivinimimerkki. Lea Karvosia on vielä
muitakin, mutta onko heille jatkossa yhtä
suurta tarvetta, jos suomennosten taso ja
suomentajien status jatkavat nousuaan?
Vaikka nimimerkin taakse on usein piilou-
duttu suomennettuja teoksia pikemminkin
häveten, suomennoshistorian lopetus tekee
silti eleenä mielestäni kunniaa myös niille
monille tuntemattomaksi jääneille suomen-
tajille, joiden työt ovat kuitenkin kansal-
lisen kirjallisuuden ja kielen kehitykseen
vaikuttaneet.

KOKOAVIA HUOMIOITA

Avaamattomana Suomennoskirjallisuuden
historia on kalliine kohdelakattuine kansii-
neen näyttävä teos. Kannen kuvio jatkaa
tyylikkäästi elämänsä pääluvut aloitta-
villa aukeamilla, mutta muuten teos jatkaa
ulkoasultaan Suomalaisen Kirjallisuuden
Seuran suurteosten typografisesti viileää
linjaa. Uutena piirteenä on tosin kuvituk-
sen tavaton niukkuus. Jos on varaa tehdä
tällaisen teoksen kaltaisia kulttuuritekoja,
luulisi, että pieni panostus teoksen kuvitta-
miseen ja myös sen luottavuuden varmistam-
iseen maksaisi itsensä takaisin. Nyt lukija
joutuu etsimään taulukoiden sarakkeiden
otsikoita petiitillä painetuista selitteistä, ja

⁴ Nämä kiinalaisen kirjallisuuden suomennosten vertailut ovat huolellista työtä (vaikka varhainen Tao Te King -suomentaja Pekka Ervasti esiintyykin tässä artikkelissa sukunimellä Ervasti, henkilöhakemistossa tosin kahteen kertaan oikealla nimellä).

koko teoksen viittaussysteemi on hankalin mahdollinen. Teoksen koon huomioon ottaen ei ole aivan reilua, että lukija joutuu katsomaan teosta kolmesta kohdasta, ennen kuin hänelle selviää, missä joku on jotain sanonut, varsinkin kun teoksen pieni viimeistelemättömyys kulminoituu juuri viite- ja lähdeluetteloihin.

Teoksen sisältö kuitenkin palkitsee lukijan vaivat, ainoastaan kaikkein pedanteimmille teosta ei voi suositella. Moniin vähän päivitettyihin tai vanhoja tutkimustuloksia vain kokeeksi uusista näkökulmista katsoviin yleisteoksiin verrattuna Suomenoskirjallisuuden historia sisältää valtavan paljon sellaista tietoa, jonka löytäminen muista lähteistä on työlästä tai mahdotonta. Teos vie lukijansa pitkälle matkalle vain vähän tai ei lainkaan tutkittuihin kirjallisiin maailmoihin, joista monilla silti on kodikkaita muistoja lapsuuden kesien lukuharrastuksista alkaen. Suomenoshistorian tähän yhteiseen menneisyyteen rakentamat reitit ovat vaihtelevan pituisia ja syvyisiäkin, ja myös kielentutkijoiden olisi toivonut monia näistä lisää valaiseen. Fennistikkään eivät tätä suomennoshistoriaa voi silti sivuuttaa, sillä vasta tässä teoksessa esille alkaa piirtyä suuri kertomus suomen kielen muuttumisesta maailmankirjallisuuden vaikeimmatkin

haasteet omaksi ilmaisukseksi selättäväksi sivistyskieleksi. ■

PETRI LAUERMA

Sähköposti: petri.lauerma@kotus.fi

LÄHTEET

LAINEN, PÄIVI 2007: *Suomi tiellä sivistyskieleksi. Suomenkielisen maantieteen sanaston kehittyminen ja kehittäminen 1800-luvulla*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 77. Turku: Turun yliopisto.

LAINEN, TUJJA – PERÄLÄ, ANNA 2005: *Henrik Rengqvist julkaisijana ja kirjakauppiaina 1815–1866*. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 198. Helsinki: Suomen kirkkohistoriallinen seura.

PULKKINEN, PAAVO 1972: *Nykysuomen kehitys. Katsaus 1800- ja 1900-luvun kirjakieleen sekä tekstinäytteitä*. Tietolipas 72. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

TARKKA, PEKKA 2000: Saarikoski suomentajana. – *Vanhan kirjallisuuden vuosikirja 1996–1999* s. 76–81. Toim. Ilpo Tiitinen ja Johanna Paajanen. Vammala: Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry.